

IMPRESSIE

Bijeenkomst op 28 oktober 2019 voor leden van PvdA Drenthe

Doel

Elk jaar organiseren wij twee bijeenkomsten voor leden van de PvdA in Drenthe. Voor de gezelligheid en ontmoeting, maar ook om er iets op te steken.

Op 28 oktober 2019 kwamen wij weer bij elkaar in De Weidehoek in Wijster. De opzet van deze bijeenkomst week iets af van voorgaande bijeenkomsten. Wij beperkten ons dit keer tot één onderwerp, als uitdieping van één van de 2 onderwerpen die in de bijeenkomst op 25 maart 2019 besproken werden.

Eddy Veenstra

Algemeen directeur van RENDO Holding

Een bijeenkomst volledig gewijd aan de omslag van onze energievoorziening

met als speciale gasten:

- Eddy Veenstra over de inhoud en de sociale kant van de omslag in de energievoorziening;
- Peter Zwiers over 'De Drentse Aanpak: een sociale aanpak van het Klimaatakkoord';
- Metze Geertsma over een initiatief van PvdA Borger-Odoorn;
- William Moorlag, over de opvatting van de PvdA-Tweede Kamerfractie;
- Ali Edelenbosch; zij leidt de bijeenkomst.

Volle bak in De Weidehoek in Wijster.

Eddy Veenstra: Inhoud en sociaal-culturele kant van de energieomslag

Eddy maakt voor zijn betoog gebruik van een reeks beelden, die [hier te downloaden zijn in ppt-formaat](#) via Dropbox of [hier \(iets minder scherp\) in pdf-formaat](#).

We weten lang niet alles van de energieomslag. Er zijn heel veel vragen, maar nog lang niet alle antwoorden. Toch moeten we nu stappen zetten.

Na zijn studie Juridische Bestuurswetenschappen aan de universiteit van Groningen heeft hij in verschillende banen hoofdzakelijk gewerkt op het gebied van de volkshuisvesting.

Tot Eddy in 2014 naar RENDO overstapte was hij ruim 11 jaar directeur-bestuurder van Woningstichting SWZ in Zwolle geweest. Tegenwoordig bekleedt hij nog enkele commissariaten bij woningcorporaties.

Van 2003 tot 2015 was Eddy voor de PvdA lid en fractievoorzitter van Provinciale Staten van Drenthe.

RENDO was tot 10 jaar geleden een energiebedrijf. Toen zijn in Nederland alle energiebedrijven gesplitst. RENDO beperkt zich sindsdien tot het netbeheer, dat in handen moet blijven van de overheid om te garanderen dat de infrastructuur van de energievoorziening op orde is.

1. De sociaal-culturele kant

De eisen die gesteld mogen worden aan de omslag zijn:

- De initiatieven moeten van onderop komen en er moet draagvlak voor zijn
- De omslag moet betaalbaar en haalbaar zijn
- Een duidelijke overheid is belangrijk, anders vliegt alles alle kanten op.

De wijze waarop de bevolking wordt geïnformeerd staat nog in de kinderschoenen. We kunnen de ervaringen die met de wijk- en stadsvernieuwing zijn opgedaan, daarbij heel goed gebruiken.

Denk bijv. aan het project 'Emmen Revisited'.

De gemeente staat centraal bij het informeren van de bevolking. Ik denk dat er nieuwe samenwerkingsverbanden zullen ontstaan, met energiecoöperaties, overheid en netbeheerders.

Er is nieuwe wet- en regelgeving nodig als het gaat om wie er besluit over uitvoering in wijk of dorp. De gemeente is daar het best voor gelegitimeerd.

2. Opgave en kansen in het RENDO-gebied: Zuid-Drenthe en Noord-Overijssel

RENDO is één van de 6 netbeheerders in Nederland.

De 9 gemeenten in dit gebied zijn de aandeelhouders.

De opgave

We gebruiken in het RENDO-gebied met z'n allen 31,4 Petajoule aan energie. Om die hoeveelheid te verduurzamen staan verschillende mogelijkheden ter beschikking: windturbines, zonnepanelen, covergisters en geothermie. (zie beeld 10). Met alleen deze middelen zou het realiseren van de energieomslag (incl. de toekomstige energiebesparingen) in dit gebied echter een enorme opgave zijn.

Hoofdplossingen

1. Aansluiten op warmtenet

Op heel veel plekken in het gebied is het gebruik van een warmtenet niet rendabel. Voorbeelden waar het wel kan: de wijk Nieuwveense Landen in Meppel en in Hardenberg waar de restwarmte van Wavin gebruikt kan worden.

2. Elektrische energievoorziening via zonnepanelen

Een praktisch probleem is de te geringe capaciteit van het elektriciteitsnet; uitbreiding van de capaciteit gaat lang duren. Aandachtspunten zijn:

- Oppassen dat de dunbevolkte gebieden in Nederland niet gebruikt worden voor de energievoorziening in de

*Het rapport van KPMG is niet openbaar.
Een samenvatting is op te vragen bij Eddy Veenstra.*

dichtbevolkte gebieden. Daar moet de (regionale) politiek heel goed rekening mee houden bij de afspraken in het kader van de RES, de Regionale Energie Strategie.

- Er wordt enorm veel geld verdiend door de eigenaren van zonneparken, de boer op wiens land daarvoor gebruikt wordt, is er ook veel beter van geworden. Maar de omtrek zit er wel een beetje mee. Voorbeeld: in Hoogeveen leveren de zonneparken 10 maal zo veel elektriciteit als de er lokaal gebruikt wordt.

3. *Duurzaam gas*

RENDO vindt dat duurzaam gas (dus geen aardgas) belangrijk blijft voor de energievoorziening.

Momenteel distribueert RENDO 263 miljoen m³ gas per jaar. Van het geleverde gas bestaat 9% uit groen gas, gemaakt bij Attero en een grote vergister in Coevorden. In 2022 zal dat 22% gaan bedragen. Nu al kunnen Hoogeveen en Coevorden op een zonnige dag in het voorjaar en de zomer toe met uitsluitend groen gas.

Er is voldoende potentie voor groen gas in de toekomst.

RENDO wil – en verwacht op basis van een rapport van KPMG van januari 2019 dat dat ook haalbaar is – vanaf 2030 alleen maar duurzaam gas kunnen distribueren, bestaande uit groen gas en groen waterstof. (zie voor de onderbouwing de beelden 19 t/m 26).

RENDO mag niet zelf produceren en leveren en moet dus zoeken naar partijen die dat willen doen.

Daartoe wordt overleg gepleegd met mogelijke initiatiefnemers over het opzetten van meer projecten om groen gas te produceren. Voorbeelden: gas uit agrarisch afval, afvalhout, rioolslib en mest.

Het mooiste zou zijn wanneer de productie ook in het eigen gebied afgezet kan worden.

Waterstof past heel goed in ons bestaande gasnet, dat “tiptop in orde” is. Er wordt al heel veel geëxperimenteerd met hoe waterstof toegepast kan worden in plaats van aardgas.

Gepland is bijv. een nieuwe wijk in Hoogeveen, Nijstad-Oost, waar woningen op een waterstofnet worden aangesloten. De waterstof wordt geproduceerd met elektriciteit afkomstig van nabijgelegen zonnepanelen. Er zijn al cv-ketels die op waterstof werken.

3. **Overige aspecten**

- De keuze die RENDO heeft gemaakt zal anders zijn dan de keuze die in bijv. de regio Amsterdam zal worden

Ali Edelenbosch

Zij was twaalf jaar lid van Gedeputeerde Staten van Drenthe. Daarvoor was ze 8 jaar Statenlid. Verantwoordelijk was ze o.a. voor natuur, landschap, landbouw en gebiedsinrichting.

In Drenthe was Ali ook actief voor de vrouwenemancipatie en voor de basiseducatie.

Zij is nu voorzitter van de Raad van Toezicht van Het Drentse Landschap.

Peter Zwiers

Peter is vanaf maart 2011 lid van Provinciale Staten van Drenthe namens de PvdA.

gemaakt.

Nederland is voor dit onderwerp verdeeld in 30 regio's die elk een RES, een Regionale Energie Strategie op moeten stellen. De uitkomsten van de 30 RES-sen zullen samen de ambities van het Klimaatakkoord moeten ontsluiten.

- Ondanks dat RENDO in gesprek is met mogelijke producenten, zijn burgers niet verplicht energie af te nemen van de producenten waarmee RENDO afspraken maakt. Voor consumenten geldt vrije leverancierskeuze.
- Vraag: wat vindt de politiek hier nu van, bijv. over wat onder duurzaam gas wordt verstaan? Moet daar niet eerst op gewacht worden?

Antwoord: in het Klimaatakkoord is al aandacht besteed aan duurzaam gas. En er is ook nieuwe wet- en regelgeving nodig. RENDO wil daar niet op wachten.

- Vraag: In Nederland worden 600 fabrieken neergezet om elektriciteit te genereren. Dat gaat gepaard met 11 miljard euro aan subsidie. Daardoor meer CO₂-uitstoot en veel stikstof; in grote centrales worden die er wel uitgefilterd, in kleine niet). Wat doet RENDO daar aan?

Antwoord: de stikstofproblematiek is meegenomen in het KPMG-rapport.

- Vraag: De energieomslag voelt als een bedreiging. Hoe lang duurt het nog en wat zijn de kosten?

Antwoord: Als we er in slagen van fossiel naar duurzaam gas over te gaan, dan zal dit juist vertrouwen geven.

3. Samenvattend

- Naar 100% duurzaam gas in 2030
- Betaalbare en haalbare energie-omslag in de regio
- Optimale regionale energiemix
- Draagvlak nodig voor de energie-omslag.

Peter Zwiers over 'De Drentse Aanpak'

[Peter maakt voor zijn betoog gebruik van een reeks beelden, die hier te downloaden zijn.](#)

De aanloop naar het Klimaatakkoord

In 2017 bracht onderzoeksinstituut CE Delft een onderzoek uit, waaruit bleek dat de armsten het meest bijdragen aan bijv. het geld voor subsidies, maar er zelf het minste van profiteren. De PvdA Statenfractie pleitte voor een 'Actieplan sociale energietransitie'. Het kwam er en werd begin dit jaar besproken in Provinciale Staten (PS).

Daarvóór was Peter ruim 5 jaar lid van de gemeenteraad van Borger-Odoorn.

Peter is projectleider 'Toptechniek in bedrijf' aan het Alfa-college in Hardenberg.

Hij heeft daarvóór gewerkt bij Dubex bv in Stadskanaal en bij MOS in Drachten.

Peter heeft Commerciële Economie gestudeerd aan de Hogeschool Drenthe.

Coalitieakkoord Drenthe

Kernbegrippen uit het actieplan zijn: haalbaar, betaalbaar en realistisch. Die zijn ook opgenomen in het coalitieakkoord.

De Drentse Aanpak

De Statenfractie wilde nog een stap verder gaan en bedacht 'De Drentse Aanpak': behalve haalbaar, betaalbaar en realistisch zijn voor de Statenfractie ook collectief, coöperatief en toegankelijk aandachtspunten bij de lokale uitwerking van het Klimaatakkoord.

Collectief

De aanpak per wijk of dorp is het beste, zodat niet ieder individu het zelf uit moet gaan zoeken. Daardoor kan ook gezamenlijke inkoop plaats vinden, waardoor het minder duur wordt.

De Statenfractie ziet graag dat de provincie daar ondersteuning bij aanbiedt om initiatieven goed op gang te brengen en te zorgen dat mensen bij elkaar kunnen komen.

Coöperatief

De Statenfractie vindt dat de inwoners zelf eigenaar moeten zijn van zijn energievoorziening. Iedereen moet zo kunnen profiteren van de omslag in de energievoorziening. Daarom zijn we groot voorstander van energiecoöperaties. Dat is voor velen die overwegen een energiecoöperatie op te richten, echter nieuw en moeilijk terrein.

De Statenfractie heeft in 2017 een motie ingediend om energiecoöperaties te ondersteunen vanuit de provincie. De rol van de provincie in deze is partijen bij elkaar te brengen en te verbinden. Het 'ontzorgen' is daarom belangrijk. Met leningen, garantstellingen en startsubsidies kan de provincie initiatieven tot oprichting van energiecoöperaties aanjagen.

Economische versus maatschappelijke voorzieningen

Energiecoöperaties hebben te maken met oneerlijk concurrentiespel, want de grote projectontwikkelaars weten hoe het moet en als welwillende vrijwilliger heb je daar maar tegen op te boksen.

Neem het voorbeeld van vv Nieuw-Buinen. Er is geen ruimte op het elektriciteitsnet om de energie van zonnepanelen op hun accommodatie aan het net te leveren, terwijl in de omtrek enorme vermogens worden opgewekt door molens en zonneparken. Het is belachelijk dat dit soort maatschappelijke voorzieningen niet op het net aangesloten kunnen worden.

Gelukkig hebben we als Statenfractie een goede verbinding met Tweede Kamerlid William Moorlag, zodat een dergelijk signaal snel overgebracht kan worden naar 'Den Haag'.

Hans Hornstra, voorzitter van de energiecoöperatie Geeser Stroom en onlangs opgeleid tot energiecoach:

“Er zijn tot op dit moment in Drenthe ongeveer 50 energiecoaches opgeleid. De werving loopt via de energiecoöperaties. Het probleem is dat er in veel dorpen nog geen energiecoöperaties zijn.”

Op een vraag naar de provinciale regie op dit gebied, antwoordt Hendrikus Loof, voorzitter van de PvdA-Statenvraccie:

Het regievraagstuk is één van de belangrijkste discussiepunten in Provinciale Staten. Zo ook toen vorig jaar de omgevingsvisie is vastgesteld.

Gedeputeerde Staten gaan er eigenlijk van uit, dat gemeenten aan zet zijn om hier handen en voeten aan te geven. De provincie kijkt of dit past bij zijn kernwaarden op het gebied van rust, ruimte, natuur, enz. En als dat het geval is, kunnen de gemeenten hun gang gaan.

Wij zien nu dat dit tegen zijn grenzen aan gaat lopen en dat we de discussie opnieuw moeten gaan voeren met elkaar.

Toegankelijk

Ieder worstelt met de vraag wat nu de beste maatregelen zijn voor het eigen huis en hoe dat aangepakt kan worden. En bij wie we met die vraag terecht kunnen. Procedures kunnen erg ingewikkeld zijn. Elke individuele vraag moet ook individueel beantwoord kunnen worden. Daarvoor worden er in Drenthe energiecoaches opgeleid, die bij mensen thuis de situatie komen bekijken en op veel vragen antwoord kunnen geven, waaronder over de leningen en regelingen die er bestaan om mensen over de drempel te helpen. Voor alle duidelijkheid: de provincie verleent geen subsidie voor duurzaamheidsmaatregelen voor woningen. Daar zijn landelijke en soms gemeentelijke regelingen voor. Maar de provincie kan er via het Drentse Energieloket wel voor zorgen, dat inwoners kennis kunnen nemen van die regelingen.

Waar letten we extra op?

1. De positie van de gemeenten. Zij hebben er de laatste jaren veel taken bij gekregen en staan financieel enorm onder druk. Kan de gemeente deze taak er wel bij hebben? Vanuit ‘Den Haag’ zal er een goede oplossing voor gevonden moeten worden.
2. Vaak zijn grote projectontwikkelaars eigenaar van de energieopwekking. Alle lusten vloeien de provincie uit en wij hebben te maken met boze burgers. Dat willen wij echt keren. Wij moeten eigenaar zijn van wat er in Drenthe gebeurt en de lusten moeten ook in Drenthe neerdalen.
3. Voor energieopwekking van particulieren geldt een wettelijke aansluitplicht op het elektriciteitsnet. Wij hebben geprobeerd via de Kamer voorrang te verkrijgen voor maatschappelijke initiatieven, zoals van scholen, dorpshuizen en sportverenigingen. Daar wil de minister niet aan. Maar we geven niet op.
4. Over de RES, Regionale Energie Strategie, wordt gesproken tussen provincie, gemeenten en woningcorporaties. Wij hebben de gedeputeerde gevraagd te bepleiten dat huurdersverenigingen aan het overleg deel mogen nemen.
5. Eerst de daken ten volle benutten voordat waardevolle grond wordt opgeofferd.

(de tekst gaat verder op de volgende bladzijde)

Metze Geertsma

Op 14 november 2019 is Metze beëdigd als lid van de gemeenteraad van Borger-Odoorn. Daarvoor was hij plaatsvervangend lid van de oriënterende raadsbijeenkomst van Borger-Odoorn.

[Het voorstel van PvdA Borger-Odoorn is hier te downloaden](#)

Metze Geertsma over een initiatief van PvdA Borger-Odoorn

Energiearmoede komen we steeds vaker tegen in Borger-Odoorn. Elke keer als we een regeling vaststellen die woningbezitters gelegenheid geven om te investeren in duurzaamheid, vallen mensen buiten de boot. We zijn op zoek gegaan naar een regeling waaraan iemand deel kan nemen ongeacht zijn financiële positie. Die hebben we gevonden in de gemeente Landgraaf. Daar was de redenering: als we burgers willen betrekken bij de duurzaamheid van het particuliere woningbezit, moeten we hen ook iets te bieden hebben.

Wij hebben goed naar die regeling gekeken en zelf een voorstel voor Borger-Odoorn gemaakt. Dat ziet er als volgt uit:

De verplichtingen worden door de gemeente aangegaan; de deelnemende bewoners worden maximaal ontzorgd. De gemeente sluit een lening met de Bank Nederlandse Gemeenten of de Waterschapsbank. De rente is momenteel 0,3%. Daar komt een opslag bovenop tot maximaal 1,5%.

Van dat verschil wordt een project tot verduurzaming van een woning gefinancierd. Van de besparing op de energielasten van de bewoner worden rente en aflossing aan de gemeente betaald.

Wat we daarvoor terug willen krijgen is dat bewoners zich op zowel buurt- en dorpsniveau gaan organiseren. En gaan nadenken over de betekenis van de energietransitie en over toekomstige ontwikkelingen, zoals herinvesteringen na afloop van de afschrijvingstermijn.

Voor de uitvoering van ons voorstel is nodig:

1. Een partner op gemeentelijk niveau, die mee wil denken over de uitvoering, mede om een uitrol in de provincie mogelijk te maken;
2. Een provinciale bijdrage in de ontwikkelingskosten.

Het voorstel is op 17 oktober 2019 aan de gemeenteraad van Borger-Odoorn voorgelegd en kreeg bijval van alle partijen.

William Moorlag namens de PvdA Kamerfractie

De uitvoering van het Klimaatakkoord is een immense opgave. Zo moet er in de komende 30 jaar ruim 7 miljoen huizen verduurzaamd worden. Eén van de grote vragen is of er wel voldoende vakmensen zijn om dit te klaren. Denk ook aan de

William Moorlag

Na de MAVO heeft William, geboren in 1960 in Onderdendam, elf jaar als ziekenverzorger in een verpleeghuis gewerkt. Hij nam daar ook zitting in de Ondernemingsraad. Het sociale stond bij hem altijd voorop.

In 1989 trad hij in dienst van de AbvaKabo FNV, waarvan hij regiobestuurder werd. In 2003 werd William lid van PS van Groningen en in 2009 gedeputeerde. Tot april 2015.

Daarna werd hij directeur van werkvoorzieningschap Alescon. Tot hij in oktober 2017 een vrijgekomen plaats in de Tweede Kamerfractie van de PvdA kon innemen.

netcapaciteit, die uitgebreid moet worden.

Maar de grootste opgave is sociaal-cultureel. Er staat veel te gebeuren. Over 30 jaar hebben we andere verwarmingssystemen in ons huis, zullen we ons op een andere manier verplaatsen; we moeten ook anders gaan eten, want onze huidige consumptie van dierlijke eiwitten is gewoon niet vol te houden.

Mensen zijn 'routinedieren'; zij zijn erg gehecht aan hun dagelijkse gewoonten. Ga eetgewoonten van mensen maar eens veranderen. Het kan wel, maar het kost wel tientallen jaren.

Wanneer zijn mensen bereid om te veranderen? Mensen moeten het ervaren als verbetering en vooruitgang. Energieomschakeling is tot mislukken gedoemd als mensen dit zien als achteruitgang.

Veel mensen zijn onzeker geworden; wat moeten ze nu doen vragen zij zich af. De politiek moet onzekerheden wegnemen. Hier ligt voor de sociaaldemocratie een enorme opgave.

Mensen die goed zijn opgeleid, voldoende geld hebben en het zelf kunnen organiseren, redden zich wel. Maar wij moeten opkomen voor de mensen die dat niet kunnen, die leiden aan keuzestress en die er geen geld voor hebben. Daar moeten we ons in de Kamer hard voor maken.

De overheid kan mensen prikkelen door de gasprijs te verhogen. Maar huurders hebben geen keuzemogelijkheid, zij zijn afhankelijk van wanneer de verhuurder overgaat tot verduurzaming. Daar is de PvdA voor om hier aandacht voor te vragen.

Als je gaat verduurzamen moet dat voor iedereen betaalbaar en haalbaar zijn. Er zijn mensen die dat niet alleen redden en die moeten we bijstaan.

We moeten niet de illusie wekken dat het overal woonkostenneutraal kan. In gevallen waar dat niet kan, moeten we leningen verstrekken en in sommige gevallen subsidie verlenen. Mensen die het goed hebben kunnen op deze manier meebetalen voor mensen die het niet goed hebben.

Vergelijk het maar met de stads- en dorpsvernieuwing; daar moet ook publiek geld bij.

Rechtvaardigheid en eerlijkheid zijn ook belangrijke waarden. Terechte kritiek is dat de ontwikkelaars van windmolen- en zonneparken er met de baten vandoor gaan, terwijl publieke goederen als landschap en natuur onder druk komen te staan. Wat we zien is dat prikkels de verkeerde kant opduwen. Het is geen goed systeem wanneer een agrariër een hogere opbrengst kan

Een deel van het betoog van William Moorlag bevat dezelfde argumenten als die hij tijdens de middagbijeenkomst op 25 maart jl. naar voren bracht. ([Lees hier het verslag van die bijeenkomst.](#))

Foto's

Van de foto's die tijdens de bijeenkomst zijn genomen, zijn er 28 op Flickr geplaatst. [U kunt ze hier bekijken en eventueel downloaden.](#)

Albert Huizing

Albert is voorzitter van de Werkgroep Ouderenbeleid PvdA Drenthe, die deze bijeenkomst heeft georganiseerd.

krijgen door je land te verhuren voor de aanleg van een zonnepark dan er gewassen op te verbouwen. Het met winst doorverkopen van zonneparken moet niet kunnen. Temeer omdat het voor een belangrijk deel wordt gefinancierd met publiek geld.

De lusten en lasten tussen stad en platteland moeten eerlijk verdeeld worden. Grote steden als Amsterdam zullen voor het opwekken van duurzame energie het oog laten vallen op landelijke gebieden. Als we dat niet eerlijk gaan organiseren, zal de weerstand gaan toenemen.

Bestaanszekerheid betekent ook dat we de plicht hebben voor toekomstige generaties voldoende grondstoffen en milieuruimte over te laten, want we verbruiken daar nu teveel van en we verspillen nog zoveel. Daar moeten we als PvdA aandacht aan besteden.

Er is een hele krachtige ruimtelijke ordening en overheidsregie nodig om greep te houden op de ontwikkelingen. Anders worden het de eigenaren die bepalen hoe onze leefomgeving er uit komt te zien; dat is juist een taak van de overheid.

Inwoners moeten de mogelijkheid hebben om 'meegenomen te worden' in de verduurzaming, er mede vorm aan te geven. Daarom ben ik ook voor lokale, coöperatieve initiatieven. In Friesland is een aantal dorpen al verder gegaan. Zij vragen zich af: kunnen wij niet spullen en auto's delen en onze eigen groente verbouwen? En zo zuiniger omgaan met energie en grondstoffen. Dat is de 'mind-shift' die moet gaan plaats vinden. Mensen komen in beweging wanneer zij het zien als vooruitgang.

Ik heb een motie ingediend om een pilot te beginnen met 'circulaire dorpen'. De motie is aangenomen en de staatssecretaris wil daar mee aan de slag gaan.

Afsluiting

Albert Huizing sloot de bijeenkomst af door met een kort praatje en een doosje bonbons Ali Edelenbosch, Eddy Veenstra, Peter Zwiers, Metze Geertsma en William Moorlag te bedanken. En door ook alle andere aanwezigen te bedanken voor hun aanwezigheid en inbreng.